

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Планування обсягу та складу запасів підприємства

за матеріалами

ТОВ «Фірма Дарницький гастроном», м. Київ

Студентки 2 курсу 5 м групи,
заочної форми навчання,
спеціальності 073
«Менеджмент», спеціалізації
«Фінансове управління»

Панченко Лілії
Володимирівни

Науковий керівник –
канд. екон. наук, доцент

Вавдійчик Ірина
Миколаївна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Ситник Ганна
Вікторівна

Київ 2019

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
Розділ 1. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	6
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ТОВ «Фірма Дарницький гастроном»	
2.1. Аналіз динаміки обсягу та структури товарних запасів підприємства	18
2.2. Дослідження факторів, що впливають на обсяги товарних запасів підприємства	26
2.3. Оцінка ефективності управління товарними запасами підприємства	33
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ПЛАНУВАННЯ ОБСЯГУ ТА СКЛАДУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	38
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	57

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективність діяльності підприємств роздрібною торгівлі в значній мірі залежить від забезпеченості товарними запасами. Негативний вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємств роздрібною торгівлі вимагає застосування науково-обґрунтованих методів управління товарними запасами. Посилення конкуренції у сфері роздрібного бізнесу, зростання цін, зниження платоспроможного попиту населення та інші негативні фактори вимагають застосування у практиці торговельного менеджменту ефективного управління товарними запасами, які займають найбільшу питому вагу у складі оборотних активів підприємств роздрібною торгівлі України.

В сучасній практиці господарювання можливість забезпечення ефективної діяльності та отримання прибутку підприємством роздрібною торгівлі залежить від його забезпеченості товарними запасами, які відповідають платоспроможному попиту населення за асортиментом, якістю, ціною та іншими параметрами. Отримання підприємством роздрібною торгівлі необхідного обсягу товарообороту можливе лише за умови забезпечення його необхідним обсягом товарних запасів. Саме наявність товарних запасів дозволяє підприємству роздрібною торгівлі розробляти певну асортиментну, маркетингову, цінову політики.

Проте перевищення фактичного обсягу товарних запасів над встановленим нормативом, збільшення періоду їх обертання є сигналом про відволікання оборотних коштів, інвестованих в товарні запаси, про збільшення витрат на їх зберігання, про можливу втрату ліквідності товарних запасів.

Якість управління товарними запасами значною мірою визначається якістю здійсненої аналітичної роботи, глибиною проведеного аналізу, обґрунтованістю висновків, здійснених менеджментом на підприємстві та можливістю впровадження заходів щодо усунення виявлених недоліків.

Питання управління товарними запасами розкриті в працях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників таких як: Т.І. Арзуманова, І.О. Бланк, Н.М. Богацька, Ф.Ф. Бутинець, В.Д. Базилевич, Р. Валевич, Н.М. Грабова, С.Ф. Голов, Л.І. Кравченко, О.А. Круглова, В.С. Лень, А.А. Мазаракі, В.С. Марцин, М.Ш. Мачабелі, Д. Міддлтон, Г. Мюллер, В.І. Мочерний, Я.В. Соколов, Г.В. Столярчук, Л.В. Фролова, Н.В. Чебанова, В.Г. Чепінога, Л.П. Наговіцина, П. Самуельсон, Я.В. Соколов, Дж. Шрайбфедер та інші.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є розкриття основних методичних підходів до планування товарних запасів та дослідження сучасного стану управління товарними запасами на підставі його оцінки на прикладі реального підприємства торгівлі.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких **завдань:**

- розкрити теоретико-методичні засади управління запасами підприємства;
- проаналізувати динаміку та структуру товарних запасів підприємства;
- дослідити вплив факторів, що визначають обсяги товарних запасів підприємства;
- оцінити ефективність управління товарними запасами підприємства;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення методів планування обсягу та складу запасів підприємства;

Об'єктом дослідження виступає процес управління товарними запасами підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади управління товарними запасами ТОВ «Фірма Дарницький гастроном».

ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» здійснює свою діяльність у м. Києві. Основним видом діяльності є роздрібна торгівля товарами

продовольчого асортименту. У 2018 році фінансово-господарська діяльність підприємства характеризувалася такими показниками: обсяг чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 167532 тис.грн., обсяг чистого прибутку – 2075 тис.грн.

Методи дослідження. В процесі дослідження стану управління товарними запасами на підприємстві широко використовувалися табличний, графічний метод, методи, рядів динаміки, порівняння. Оцінка факторів, що обумовлюють обсяг товарних запасів, проведена за допомогою таких статистичних методів: порівняння, групування, середніх величин, індексного, елімінування. Головні висновки сформульовано на засадах методів системного аналізу та наукової абстракції.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, довідково-нормативні матеріали, дані бухгалтерського, статистичного та управлінського обліку ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.

Публікації результатів випускної кваліфікаційної роботи. Результати дослідження опубліковані в збірнику «Економіка та фінанси підприємства» наукових статей студентів (стаття на тему: «Теоретичні засади управління товарними запасами підприємств торгівлі»).

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення результатів проведеного дослідження спрямоване на зростання ефективності управління товарними запасами ТОВ «Фірма Дарницький гастроном».

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 50 сторінках комп'ютерного тексту, містить 16 таблиць, 2 додатки; список використаних джерел налічує 53 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Функціонування будь-якого підприємства торгівлі є неможливим без забезпечення його товарними запасами, що свідчить про необхідність наукового підходу до управління ними. Від їхнього обсягу й рівня значною мірою залежать кінцеві результати діяльності підприємства торгівлі. Підприємства роздрібної торгівлі для забезпечення безперервності процесу реалізації товарів повинні створювати запаси товарів, які відповідають вимогам споживачів за якістю, асортиментом та кількістю.

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси» товарні запаси – це товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу» [41].

Запаси товарів на підприємстві можуть створюватися з різними цілями, основними з яких є:

- забезпечення стійкості асортименту та ритмічності здійснення торгово-технологічного процесу на підприємстві торгівлі;
- накопичення товарів сезонного попиту, сезонного виробництва та цільового призначення.

«Товарні запаси в процесі свого функціонування виконують певні функції: забезпечують безперервність індивідуального відтворення підприємства торгівлі, в процесі якого відбувається їх систематичне формування та витрачання; забезпечують платоспроможний попит населення, оскільки є формою товарної пропозиції; характеризують співвідношення між обсягом і структурою попиту та товарної пропозиції» [52, с.129].

Забезпечення безперервності процесу реалізації товарів потребує створення на підприємстві певного обсягу товарних запасів.

«Ефективність функціонування підприємства торгівлі в цілому та ефективність використання ним товарних запасів, зокрема, тим вища, чим збалансованіша у відповідності до кон'юнктури ринку їх структура, більший обсяг платоспроможного попиту населення задовольняється ними, чим якісніше через товари та послуги здійснюється процес задоволення потреб конкретних цільових сегментів ринку» [14, с. 35-40].

«Товарний запас – являє собою масу товарів, призначену для наступного продажу, що знаходиться в сфері обігу в процесі переміщення результатів виробництва до споживача» [7, с. 34].

Товарні запаси підприємства торгівлі враховують запаси всієї номенклатури товарів, які знаходяться на обліку та відображаються в його балансі, і відповідно, відіграють важливу роль в забезпеченні щоденної їх реалізації.

«Необхідність утворення товарних запасів для підприємства торгівлі обумовлена такими причинами:

1. Невідповідністю ритму споживання (реалізації) та виробництва товарів.
2. Нерівномірністю розміщення виробництва і районів споживання товарів.
3. Необхідністю перетворення асортименту товарних запасів в асортимент готової продукції.

«Необхідністю утворення страхових резервів для згладжування можливих непередбачених коливань в попиті та пропозиції товарів, обумовлених різними факторами» [14, с. 35-40.]

Оскільки товарні запаси регулярно оновлюються, вони є постійно існуючою величиною, розмір якої залежить від конкретних умов господарювання підприємства роздрібною торгівлі. Розмір товарних запасів є одним із найбільш істотних чинників, що визначають ефективність операційних витрат. Надмірні обсяги товарних запасів призводять до затоварювання, уповільнення оборотності коштів, вкладених в товарні

запаси, збільшенню витрат на їх утримання. Недостатній обсяг товарних запасів також негативно позначається на діяльності підприємства торгівлі, оскільки може призвести до зниження обсягів реалізації, неможливості забезпечити задоволення попиту споживачів, втрату конкурентної позиції підприємства торгівлі. Тому важливим завданням управління є формування та підтримання товарних запасів на оптимальному рівні.

Ефективне управління товарними запасами потребує визначення їх сутності, ролі та значення, факторів та мотивів їхнього утворення. Утворення товарних запасів є необхідним для забезпечення безперервності процесу товарного обороту; обумовлено сезонністю виробництва та споживання окремих товарів; невідповідністю виробничого та торгового асортименту; територіальними особливостями в розміщенні виробничих та підприємств торгівлі; необхідністю створення страхових (гарантійних) запасів; ланковістю товароруху, можливостями зберігання та транспортування товарів; імовірністю порушення встановленого графіка постачань; можливостями коливання попиту; обумовлено необхідністю зведення до мінімуму втрачених продажів через відсутність необхідних товарів; спрощенням процесу управління підприємством.

Товарні запаси відіграють важливу роль в діяльності підприємства оскільки постійно знаходяться в сфері обігу і в той же час постійно змінюються, тобто в оборот залучаються все нові і нові товари, процес реалізації здійснюється постійно і також постійно здійснюється поповнення товарних запасів.

Основне призначення товарних запасів на підприємствах торгівлі – забезпечувати стійку пропозицію товарів із урахуванням купівельного попиту.

Пропозиція товарів має бути виражена у вигляді сформованого асортименту для певного типу підприємства торгівлі. Отже, асортимент товарів є вихідним, відправним моментом для створення товарних запасів.

«Формування стійкого зростання торговельної діяльності та безперервний процес реалізації неможливі без управління його ресурсами, зокрема – товарними запасами» [8, с. 95].

У господарській діяльності підприємства торгівлі запас виконує буферну функцію, необхідну для забезпечення безперервності відтворення торговельної діяльності. Зокрема, товарні запаси виконують такі функції:

- забезпечують безперервність розширеного виробництва й обігу, у процесі яких відбувається їх систематичне утворення і споживання;
- задовольняють платоспроможний попит населення, оскільки є формою товарної пропозиції;
- характеризують співвідношення між обсягом і структурою попиту та товарної пропозиції.

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси», підприємство торгівлі самостійно обирає один із методів оцінювання собівартості реалізованих товарів. Вибір методу оцінювання є елементом облікової політики підприємства і не підлягає змінам без вагомих підстав [41].

Підприємство торгівлі являє собою складний організаційно-економічний комплекс, що розвивається за певними закономірностями, має свої цілі, структуру, зовнішні та внутрішні зв'язки. При цьому одним з основних чинників забезпечення успіху підприємства торгівлі та ефективності його діяльності виступає успішна робота з управління товарними запасами. Ефективне управління товарними запасами є необхідною умовою забезпечення процесу реалізації товарів, виконання розроблених планів товарообороту тощо. Внутрішні зміни й зовнішні протиріччя умов торговельної діяльності так чи інакше пов'язані з товарними запасами, що говорить про необхідність наукового підходу до управління ними.

Можливості підприємства у забезпеченні стійкості асортименту товарів, підвищенні рівня задоволення попиту споживачів, організації неперервності процесу реалізації, запровадженні визначеної цінової

політики, визначенні окремих питань фінансової діяльності залежать від політики формування товарних запасів, їх розміру і структури [22, с. 42].

Основною метою управління товарними запасами є формування й підтримка їх величини на такому рівні, який дозволяє забезпечити безперебійний процес їх реалізації при мінімальних витратах. Для досягнення цієї мети необхідно здійснювати облік товарних запасів, визначати оптимальні терміни постачання та обсяги замовлення, розробляти обґрунтовані графіки постачань, розраховувати оптимальні партії нових замовлень, узгоджувати обсяги запасів з обсягами продажу, за необхідності організовувати складування запасів, брати до уваги вимоги логістики та маркетингу, визначати плановий обсяг запасів, розраховувати сукупні витрати, пов'язані із управлінням запасами.

Критерієм ефективності управління товарними запасами є «організація безперебійної торгівлі всією номенклатурою товарів за мінімальними витратами на їх зберігання, транспортування та продаж завдяки високому рівню культури обслуговування» [32, с. 315].

Проведене дослідження існуючих підходів до розкриття сутності поняття «управління запасами» дозволяє констатувати наявність неоднозначного його трактування. Так, зокрема, Ю. В. Тараненко [46, с.168] тлумачить управління запасами з точки зору їх рівня, за якого будуть збалансовані логістичні витрати. Проте, на нашу думку, таке тлумачення розглядає лише логістичний аспект управління запасами.

Більшість сучасних науковців розглядають поняття «управління запасами» з точки зору менеджменту. Л. І. Безгінова та К.С. Олініченко, які під управлінням товарними запасами підприємств роздрібної торгівлі пропонують розуміти «комплекс оперативних і стратегічних заходів, спрямованих на підтримку оптимальної їх кількості та структури при забезпеченні належного рівня обслуговування покупців і безперервного процесу реалізації, необхідних для досягнення економічних цілей (забезпечення необхідного обсягу товарообороту, мінімізація витрат,

максимізація прибутку тощо) відповідно до загальної стратегії розвитку підприємства» [1, с.225].

На двох основних складових процесу управління запасами акцентує увагу О.А. Круглова, визначаючи управління запасами як «процес формування і використання запасів, спрямований на досягнення економічних цілей розвитку підприємства» [22, с. 8].

Н.М. Богацька дає наступне визначення: «управління товарними запасами в підприємствах роздрібної торгівлі являє собою систему концепцій, принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, використанням і організацією обороту їх товарних запасів» [4, с. 10].

Управління товарними запасами підприємств полягає в забезпеченні оптимальної їх кількості та структури, необхідних для реалізації стратегічного плану підприємства. Процес управління товарними запасами являє собою систему заходів, які охоплюють вирішення завдань стратегічного аналізу, фінансового менеджменту та маркетингу.

Ефективність управління товарними запасами підприємства обумовлюються багатьма чинниками – як зовнішніми, що не залежать від діяльності підприємства, так і внутрішніми, на які підприємство може та повинно активно впливати.

Отже, управління товарними запасами являє собою комплекс заходів, спрямованих на формування та підтримання їх оптимального розміру.

Процес управління товарними запасами на підприємстві торгівлі складається з наступних етапів роботи [27]:

1. Визначення цілей формування товарних запасів.

Основними цілями формування товарних запасів на підприємствах є: забезпечення стійкості асортименту та ритмічності здійснення торгово-технологічного процесу об'єктами торгівлі для безперервної реалізації товарів покупцям, та найбільш повного задоволення їх попиту.

«Врахування цієї мети формування товарних запасів є ключовим для діяльності підприємства, оскільки забезпечує основу для його нормальної життєдіяльності в плановому періоді. Порушення стійкості номенклатури та асортименту товарів, скорочення його широти, перебої в реалізації окремих видів товарів мають не тільки від'ємний поточний результат (у вигляді зниження обсягів товарообороту та відповідно, прибутку), але й негативні наслідки для іміджу та конкурентоспроможності підприємства, що, в результаті призводить до втрати покупців; накопичення товарів сезонного попиту, сезонного виробництва, дострокового завозу та цільового призначення» [27].

Постановка та досягнення цієї мети формування товарних запасів повинна створити умови для підготовки підприємства до сезонної торгівлі, забезпечити стабільну реалізацію товарів при відсутності їх поставки (в період між сезонами виробництва), накопичити необхідні товарні ресурси для проведення окремих цільових заходів; запобігання знеціненню вільних грошових коштів підприємства в умовах інфляційної економіки.

2. Створення інформаційної бази управління товарними запасами

«Управління товарними запасами базується на зборі та систематизації внутрішньої інформації про фактичний стан товарних запасів, швидкість їх реалізації, відповідності попиту; зовнішньої інформації про кон'юнктуру відповідного сегменту споживчого ринку та моніторингу товарної пропозиції (збутової та цінової політики постачальників), а також враховує планові показники по обсягу реалізації товарів, обмеженню підприємства по обсягу використання матеріальних та фінансових ресурсів. Вихідними даними для аналізу товарних запасів є показники статистичної та бухгалтерської звітності, обліку, планових та позапланових інвентаризацій, результати уцінки» [27].

3. Аналіз стану та ефективності управління товарними запасами.

На цьому етапі роботи вивчаються основні тенденції та закономірності, притаманні процесу формування та реалізації товарних запасів, аналізується

оборотність товарних запасів (в разях та днях обороту), виявляються причини її уповільнення або прискорення, оцінюється ефективність інструментів поточного управління товарними запасами, що використовуються.

Послідовність оперативного аналізу товарних запасів підприємства включає в себе виявлення відхилення від плану в обсязі та структурі товарних запасів (порівняння їх з нормативними), кількісна оцінка найважливіших факторів, що впливають на обсяг товарних запасів, а саме: обсяг товарообігу, вибуття товарів нерівномірність надходжень товарів, аналіз структури товарних запасів та оцінка змін, які відбулись.

Вивчення впливу окремих факторів дозволяє також виявити можливості удосконалення управління товарними запасами, визначити резерви покращення постачання та скорочення витрат на утримання запасів.

Критерієм ефективності управління товарними запасами є організація безперервної торгівлі усіма різновидами товарів при мінімальних витратах на їх зберігання, транспортування та реалізацію.

Ефективність роботи з формування, використання та розміщення товарних запасів оцінюється на базі використання часткових та узагальнюючого показників ефективності.

Ефективність роботи з товарними запасами з точки зору отримання прибутку, оцінка рентабельності формування одиниці товарного запасу здійснюється за допомогою показника рентабельності товарних запасів (Π_3), який розраховується за формулою [27]:

$$\Pi_3 = \frac{\Pi}{TЗ} \quad (1.1)$$

де Π - сума прибутку від реалізації товарів;

$TЗ$ - середній розмір товарних запасів.

Для оцінки ефективності роботи з управління товарними запасами можуть використовуватися такі показники, як швидкість та період обороту запасів, коефіцієнт випередження (зниження) товарних запасів відносно товарообороту, рівень товарних запасів на одиницю товарообороту.

4. Нормування величини товарних запасів. Розробка норм та нормативів товарних запасів поточного зберігання покликана визначити оптимальний в даних умовах господарювання розмір формування запасів, що забезпечує ритмічну та безперебійну реалізацію запасів з найменшими витратами підприємства щодо формування та управління запасами.

Основними методами цієї групи є [27]:

1. Нормування товарних запасів з урахуванням їх середньорічних змін. Цей метод застосовується в разі розвитку підприємства торгівлі.

Застосування цього методу передбачає побудову динамічного ряду товарних запасів та проведення його згладжування з використанням ковзких середніх простих. Середньорічну зміну товарних запасів (Δ) визначають за формулою:

$$\Delta = \frac{Y_n - Y_1}{n - 1}, \quad (1.2)$$

де Y_n – завершуючий показник (рівень) згладженого динамічного ряду;

Y_1 – перший показник (рівень) згладженого динамічного ряду;

n - кількість показників (рівнів) динамічного ряду.

Норматив товарних запасів на плановий період визначається як сума завершуючого показника (рівня) згладженого динамічного ряду та середньорічної змінності товарних запасів.

2. Нормування товарних запасів з використанням коефіцієнтів еластичності [27]:

а) розраховуються значення коефіцієнтів еластичності зміни запасів i -ої групи при зміні товарообороту (E_i) за наступною формулою:

$$E_i = \frac{\Delta Z_i \times T_i}{\Delta T_i \times Z_i}, \quad (1.3)$$

де ΔZ_i – приріст запасів товарів i -ої групи в базисному періоді, грн.;

ΔT_i – приріст обсягу продажу товарів i -ої групи в період, що передує базисному, грн.;

Z_i – запаси товарів i -ої групи в період, що передує базисному, грн.;

T_i – товарооборот по i -ій групі товарів, в період, що передує базисному;
 б) визначається приріст запасів товарів i -ої групи в періоді, що планується (ΔZ_{pi}), %:

$$\Delta Z_{pi} = E \times \Delta T_{pi}, \quad (1.4)$$

Де ΔT_{pi} – приріст обсягу продажу товарів i -ої групи в періоді, що планується, %;

в) розраховується норматив запасів товарів i -ої групи (H_{zi}):

$$H_{zi} = \frac{Z_{bpi} \times (100 + \Delta Z_{pi})}{100}, \quad (1.5)$$

де Z_{bpi} – запаси товарів i -ої групи в базисному періоді, грн.

3. Нормування товарних запасів з урахуванням пропорційності коливань рівня запасів коливанням обсягу реалізації (метод пропорційного відхилення) [27]. Розрахунок товарних запасів за даним методом здійснюється за наступною формулою:

$$Z_{pi} = Z_c \times 0,5 \times \left(1 + \frac{T_M}{T}\right), \quad (1.6)$$

де Z_{pi} – запаси на початок місяця, грн;

Z_c – середньомісячний запас, грн.;

T_M – реалізація товарів за місяць, грн;

T – середньомісячний обсяг реалізації, грн.

В основі цього методу лежить припущення, за яким відхилення фактичного запасу від середнього завжди має бути вдвічі меншими (складати 50 %), відхилення обсягу реалізації від середньомісячного.

4. Суть методу прямих техніко-економічних розрахунків полягає у визначенні норм за елементами запасу, які виділяються, виходячи з цільового використання товарних ресурсів. Метод техніко-економічних розрахунків має немало переваг: в ньому враховано не тільки загальний обсяг товарних запасів за вартістю, а й його речовий склад; він передбачає розробку асортиментного мінімуму для кожного магазину та контроль за його дотриманням; дає можливість простежити весь процес створення та витрачення товарних запасів; враховує умови та особливості роботи кожного

підприємства - організацію заводу товарів, комплектування асортименту, порядок прийомки та підготовки товарів до продажу та інше.

5. Планування величини товарних запасів. На цьому етапі роботи на базі розроблених норм формування товарних запасів поточного зберігання, встановленого плану товарообороту та цільового розміру формування інших видів товарних запасів проводиться розробка плану формування товарних запасів підприємства.

Планування обсягу товарних запасів проводиться на основі розрахованих нормативів утворення запасів поточного зберігання, а також виходячи з умов та потреб формування інших видів запасів. Розрахунок суми товарних запасів (в цілому по підприємству та в розрізі окремих груп товарів) здійснюється за формулою [27]:

$$TЗ_{пл} = (N_{пз} \times T_o) + TЗ_{сз} + TЗ_{цп}, \quad (1.7)$$

де $TЗ_{пл}$ – планова сума товарних запасів на кінець планового періоду, грн.;

$N_{пз}$ - норматив запасів товарів поточного зберігання, в днях обороту;

T_o – одноденний обсяг реалізації товарів у плановому періоді, грн.;

$TЗ_{сз}$ – сума запасів товарів сезонного зберігання, що планується, грн.;

$TЗ_{цп}$ – сума запасів товарів цільового призначення, що планується, грн.

Ефективність розробленого плану формування товарних запасів оцінюється за допомогою системи показників ефективності, які були розглянуті вище.

6. Експертиза розробленого плану формування товарних запасів. План формування товарних запасів повинен відповідати: встановленим цілям формування товарних запасів, тобто забезпечувати матеріальні умови для їх досягнення; фінансовим можливостям підприємства, тобто бути реальним до виконання з точки зору джерел, що воно має, та форм фінансування, відповідати можливостям до залучення обсягу оборотних коштів підприємства; матеріально-технічній базі підприємства, тобто бути реальним до реалізації з точки зору наявної площі та ємності складських приміщень та

інших місць зберігання товарів, можливостей підприємства по їх розширенню.

7. Оперативне регулювання та контроль за станом запасів. В умовах високої мінливості зовнішнього середовища важливе значення в процесі управління має проведення оперативного регулювання розміру запасів та контроль за їх станом. Дана робота передбачає контроль за станом та ходом реалізації існуючих товарних запасів, розробку графіку завозу товарів, визначення оптимального обсягу партії поставки та часу подачі замовлення на поставку, виявлення обсягів та причин створення понаднормативних товарних запасів, обґрунтування та реалізацію системи заходів щодо профілактики створення понаднормативних запасів та політики їх реалізації. Правильне управління товарними запасами суттєво впливає на фінансовий стан підприємства торгівлі. Присутність або відсутність товарних запасів веде за собою як доходи, так і витрати. Таке становище вимагає підвищення гнучкості управління; розроблення та впровадження нових підходів до управління підприємствами; необхідності безперервного відстежування змін, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі та застосування коригуючих дій з метою попередження кризових ситуацій. Ефективне управління товарними запасами вимагає оптимального поєднання процесів вдосконалення внутрішніх механізмів функціонування і своєчасного впровадження інноваційних методів управління.

РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ТОВ «Фірма Дарницький гастроном»

2.1. Аналіз динаміки обсягу та структури товарних запасів підприємства

Важливим етапом в управлінні товарними запасами є дослідження динаміки їх обсягу та структури. ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» здійснює свою діяльність у м. Києві. Основним видом діяльності суб'єкта господарювання є роздрібна торгівля. Слід відзначити, що на досліджуваному підприємстві відсутні затверджені норми товарних запасів, що ускладнює їх оцінку, особливо це стосується показників ефективності використання запасів.

Першим етапом аналізу товарних запасів підприємства торгівлі є аналіз обсягів та динаміки товарних запасів. Вивчення товарних запасів в динаміці має за мету виявити основні закономірності їх розвитку, оцінити співвідношення, що склалися між зміною товарних запасів та товарооборотом, визначити забезпеченість товарообороту товарною масою.

Періодом дослідження у випускній кваліфікаційній роботі виступають 2016-2018 роки. Першим кроком аналізу товарних запасів є визначення динаміки товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 роках. У табл. 2.1 наведено динаміку товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за видами запасів за 2016-2018рр.

За даними табл. 2.1 можна побачити, що динаміка товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» протягом досліджуваного періоду не мала чітко вираженої тенденції змін. У 2016 р. обсяг товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» становив 5936,9 тис. грн., у 2017 році обсяг товарних запасів збільшився на 395,6 тис. грн. і становив 6332,5 тис. грн. За даними 2018 року обсяг товарних запасів підприємства становить 6510,3 тис. грн., що на 177,8 тис. грн. більше, ніж в попередньому році.

Таблиця 2.1

Динаміка товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.

Товарні групи	Середній обсяг товарних запасів, тис. грн.			Абсолютний приріст, тис.грн.		Темп зміни ланцюговий, %	
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2017 рік	2018 рік	2017 рік	2018 рік
Овочі	158,8	213,5	207	54,7	-6,5	134,4	97,0
Борошно	16,3	26,1	35,4	9,8	9,3	160,1	135,6
Олії рослинні	182,9	218,8	255,9	35,9	37,1	119,6	117,0
Яйця	23,1	20,7	18,5	-2,4	-2,2	89,6	89,4
Риба і морепродукти харчові	29,1	23,4	25,8	-5,7	2,4	80,4	110,3
Напої безалкогольні	68,6	79,2	82,6	10,6	3,4	115,5	104,3
Сіль	14,8	19,4	14,6	4,6	-4,8	131,1	75,3
Вироби хлібобулочні	13,4	14,8	15,1	1,4	0,3	110,4	102,0
Вироби тютюнові	220	330,8	315	110,8	-15,8	150,4	95,2
Вина ігристі	182	183,2	192	1,2	8,8	100,7	104,8
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	379,1	387,1	391,2	8,0	4,1	102,1	101,1
Цукор	74,4	93,0	102,7	18,6	9,7	125,0	110,4
Молоко та продукти молочні	576,3	582,4	552,8	6,1	-29,6	101,1	94,9
Води мінеральні	70,3	74,4	70,2	4,1	-4,2	105,8	94,4
Горілка та вироби лікєро-горілочні	1170,7	1334,8	1343,4	164,1	8,6	114,0	100,6
Вина	1121,3	973,9	1027,5	-147,4	53,6	86,9	105,5
Вироби борошняні кондитерські	128,9	137,1	140,6	8,2	3,5	106,4	102,6
Маргарин	7,6	4,7	6,8	-2,9	2,1	61,8	144,7
Масло вершкове	81,2	113,4	102,2	32,2	-11,2	139,7	90,1
Вироби макаронні	102,5	117,7	115,5	15,2	-2,2	114,8	98,1
Чай, кава	472,5	538,3	604,1	65,8	65,8	113,9	112,2
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	145	150,4	156,9	5,4	6,5	103,7	104,3
Крупи	79,5	117,8	111	38,3	-6,8	148,2	94,2
Пиво	304	413,5	457	109,5	43,5	136,0	110,5
Інші продовольчі товари	315	164,2	166,6	-150,8	2,4	52,1	101,5
Всього	5936,9	6332,5	6510,3	395,6	177,8	106,7	102,8

На зміну обсягу товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» найбільший вплив мали такі товарні групи, як: «м'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби», «цукор», «молоко та продукти молочні», «горілка та вироби лікєро-горілочані», «вина».

По товарній групі «м'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби» у 2017 році відбулось збільшення обсягу товарних запасів на 8 тис.грн. з 379,1 тис.грн. у 2016 році до 387,1 тис.грн. у 2017 році. У 2018 році обсяг товарних запасів по цій товарній групі збільшився на 4,1 тис.грн. до 391,2 тис.грн.

По товарній групі «цукор» у 2017 році відбулось збільшення обсягу товарних запасів на 18,6 тис.грн. з 74,4 тис.грн. у 2016 році до 93 тис.грн. у 2017 році. У 2018 році обсяг товарних запасів по цій товарній групі збільшився на 9,7 тис.грн. до 102,7 тис.грн.

По товарній групі «молоко та продукти молочні» впродовж досліджуваного періоду не спостерігається чіткої тенденції у зміні обсягу товарних запасів: якщо на початок досліджуваного періоду в 2016 році обсяг товарних запасів по даній товарній групі становив 576,3 тис.грн, у 2017 році обсяг товарних запасів по даній групі збільшився на 6,1 тис.грн і становив 582,4 тис.грн., то у 2018 році обсяг товарних запасів зменшився на 4,2 тис.грн. і становив 552,8 тис.грн.

По товарній групі «горілка та вироби лікєро-горілочані» впродовж досліджуваного періоду спостерігається тенденція до збільшення обсягів товарних запасів. Так, у 2016 році обсяг товарних запасів становив 1170,7 тис.грн., а у 2017 році їх обсяг збільшився на 164,1 тис.грн. і становив 1334,8 тис.грн. У 2018 році обсяг товарних запасів збільшився на 0,6% або на 8,6 тис.грн. і становив на кінець досліджуваного періоду 1343,4 тис.грн.

Таблиця 2.2

**Динаміка структури товарних запасів
ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.**

Товарні групи	Питома вага, %			Абсолютний приріст по структурі, п.п.	
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2017 рік	2018 рік
Овочі	2,7	3,4	3,2	0,7	-0,2
Борошно	0,3	0,4	0,5	0,1	0,1
Олії рослинні	3,1	3,5	3,9	0,4	0,5
Яйця	0,4	0,3	0,3	-0,1	0,0
Риба і морепродукти харчові	0,5	0,4	0,4	-0,1	0,0
Напої безалкогольні	1,2	1,3	1,3	0,1	0,0
Сіль	0,2	0,3	0,2	0,1	-0,1
Вироби хлібобулочні	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0
Вироби тютюнові	3,7	5,2	4,8	1,5	-0,4
Вина ігристі	3,1	2,9	2,9	-0,2	0,1
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	6,4	6,1	6,0	-0,3	-0,1
Цукор	1,3	1,5	1,6	0,2	0,1
Молоко та продукти молочні	9,7	9,2	8,5	-0,5	-0,7
Води мінеральні	1,2	1,2	1,1	0,0	-0,1
Горілка та вироби лікеро-горілчані	19,7	21,1	20,6	1,4	-0,4
Вина	18,9	15,4	15,8	-3,5	0,4
Вироби борошняні кондитерські	2,2	2,2	2,2	0,0	0,0
Маргарин	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,0
Масло вершкове	1,4	1,8	1,6	0,4	-0,2
Вироби макаронні	1,7	1,9	1,8	0,1	-0,1
Чай, кава	8,0	8,5	9,3	0,5	0,8
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	2,4	2,4	2,4	-0,1	0,0
Крупи	1,3	1,9	1,7	0,5	-0,2
Пиво	5,1	6,5	7,0	1,4	0,5
Інші продовольчі товари	5,3	2,6	2,6	-2,7	0,0
Всього	100	100	100	X	X

По товарній групі «вина» впродовж досліджуваного періоду не спостерігається чіткої тенденції у зміні обсягу товарних запасів: якщо на початок досліджуваного періоду обсяг товарних запасів 1121,3 тис.грн, у 2017 році обсяг товарних запасів зменшився на 147,4 тис.грн., а у 2018 році обсяг товарних запасів збільшився на 53,6 тис.грн. і становив 1027,5 тис.грн.

Збільшення обсягів товарних запасів в цілому за досліджуваний період відбулось по таким товарним групам як «борошно», «олії рослинні», «напої безалкогольні», «вироби хлібобулочні», «сир сичужний, плавлений та кисломолочний», «вироби макаронні», «чай, кава», «масло вершкове», «вироби борошняні кондитерські», «пиво».

Наступним кроком аналізу є визначення структури товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за досліджуваний періоді (табл. 2.2).

За даними табл. 2.2 можна зробити висновок, що в структурі товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» значна частка припадає на такі товарні групи як «молоко та продукти молочні» (8,5% у 2018 році), «горілка та вироби лікєро-горілчані» (20,6% у 2018 році), «вина» (15,8 % у 2018 році), «м'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби» (6% у 2018 році), «пиво» (7% у 2018 році).

Впродовж досліджуваного періоду структура товарних запасів залишилась майже незмінною. Незначно зменшились частки таких товарних груп, як «води мінеральні», «молоко та продукти молочні» «маргарин», «крупини».

За досліджуваний період на підприємстві спостерігається збільшення питомої ваги запасів по таким товарним групам як «олії рослинні», «овочі», «вироби тютюнові», «горілка та вироби лікєро-горілчані», «масло вершкове».

Наступним кроком аналізу є співставлення обсягу товарних запасів з обсягом товарообороту. Для проведення цієї роботи необхідно дослідити динаміку обсягу товарообороту за кожною товарною групою (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Динаміка товарообороту ТОВ «ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМ»
за 2016-2018 рр.**

Товарні групи	2016р.	2017р.	2018р.	Абсолютний ланцюговий приріст обсягу, тис.грн.		Темп зміни ланцюговий, %	
Овочі	17801,0	17131,0	17704,0	-670,0	573,0	96,2	103,3
Борошно	952,0	1198,0	1466,0	246,0	268,0	125,8	122,4
Олії рослинні	3406,0	3513,0	3608,0	107,0	95,0	103,1	102,7
Яйця	2574,0	2661,0	2694,0	87,0	33,0	103,4	101,2
Риба і морепродукти харчові	786,0	790,0	797,0	4,0	7,0	100,5	100,9
Напої безалкогольні	2783,0	2951,0	3001,0	168,0	50,0	106,0	101,7
Сіль	387,0	396,0	388,0	9,0	-8,0	102,3	98,0
Вироби хлібобулочні	4471,0	4484,0	4516,0	13,0	32,0	100,3	100,7
Вироби тютюнові	7979,0	8633,0	8325,0	654,0	-308,0	108,2	96,4
Вина ігристі	1380,0	1126,0	1438,0	-254,0	312,0	81,6	127,7
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	13485,0	13410,0	13387,0	-75,0	-23,0	99,4	99,8
Цукор	5641,0	5824,0	5849,0	183,0	25,0	103,2	100,4
Молоко та продукти молочні	55902,0	55976,0	55992,0	74,0	16,0	100,1	100,0
Води мінеральні	2193,0	2182,0	2251,0	-11,0	69,0	99,5	103,2
Горілка та вироби лікеро-горілчані	16309,0	16287,0	16490,0	-22,0	203,0	99,9	101,2
Вина	11037,0	11231,0	11332,0	194,0	101,0	101,8	100,9
Вироби борошняні кондитерські	11579,0	11609,0	11624,0	30,0	15,0	100,3	100,1
Маргарин	240,0	244,0	249,0	4,0	5,0	101,7	102,0
Масло вершкове	4132,0	4513,0	4565,0	381,0	52,0	109,2	101,2
Вироби макаронні	1476,0	1531,0	1634,0	55,0	103,0	103,7	106,7
Чай, кава	4709,0	6244,0	5974,0	1535,0	-270,0	132,6	95,7
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	9214,0	9975,0	9920,0	761,0	-55,0	108,3	99,4
Крупи	3064,0	3135,0	2416,0	71,0	-719,0	102,3	77,1
Пиво	6736,0	6750,0	7317,0	14,0	567,0	100,2	108,4
Інші продовольчі товари	9384,0	8601,0	8099,0	-783,0	-502,0	91,7	94,2
Всього	197620,0	200394,0	201038,0	2774,0	644,0	101,4	100,3

У 2017 році спостерігається збільшення обсягу товарообороту в цілому по підприємству: порівняно з попереднім роком його обсяг збільшився на 2774 тис.грн. або на 1,4%. Подібна тенденція до збільшення обсягу товарообороту спостерігається і у 2018 році, проте обсяг товарообороту збільшився лише на 0,3% або на 644 тис.грн.

У 2017 році відбувається збільшення обсягу реалізації по таким товарним групам як «борошно» – на 246 тис.грн., «вина» – на 194 тис.грн., «сир сичужний, плавлений та кисломолочний» – 761 тис.грн., «масло вершкове» – на 381 тис.грн., «цукор» - 183 тис.грн., «вироби тютюнові» – на 654 тис.грн., «олії рослинні» – на 107 тис.грн.

Зменшення обсягу товарообороту у 2017 році по відношенню до попереднього року відбулось по таким товарним групам, як «овочі» - на 670 тис.грн., «м'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби» – на 75 тис.грн., «вина ігристі» - на 254 тис.грн., «інші продовольчі товари» – на 783 тис.грн., «води мінеральні» - на 11 тис.грн.

Збільшення обсягу товарообороту у 2018 році спостерігається по таким товарним групам як «масло вершкове» – на 52 тис.грн., «борошно» – на 268 тис.грн., «овочі» – на 573 тис.грн., «горілка та вироби лікєро-горілчані» – 203 тис.грн.

Зменшення обсягу товарообороту у 2018 році по відношенню до попереднього року відбулось по таким товарним групам, як «вироби тютюнові» на 308 тис.грн., «чай,кава» – на 270 тис.грн., «м'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби» – на 23 тис.грн., «інші продовольчі товари» – на 502 тис.грн.

В табл. 2.4 наведені коефіцієнти випередження (відставання) товарних запасів від товарообороту на досліджуваному підприємстві за 2016-2018 роки, які розраховуються як співвідношення темпів зростання товарних запасів та темпів зростання товарообороту.

Таблиця 2.4

**Коефіцієнти співвідношення між товарними запасами та товарооборотом
ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» в 2017-2018рр.**

Товарні групи	2017 рік	2018 рік
Овочі	1,4	0,9
Борошно	1,3	1,1
Олії рослинні	1,2	1,1
Яйця	0,9	0,9
Риба і морепродукти харчові	0,8	1,1
Напої безалкогольні	1,1	1,0
Сіль	1,3	0,8
Вироби хлібобулочні	1,1	1,0
Вироби тютюнові	1,4	1,0
Вина ігристі	1,2	0,8
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	1,0	1,0
Цукор	1,2	1,1
Молоко та продукти молочні	1,0	0,9
Води мінеральні	1,1	0,9
Горілка та вироби лікєро-горілочані	1,1	1,0
Вина	0,9	1,0
Вироби борошняні кондитерські	1,1	1,0
Маргарин	0,6	1,4
Масло вершкове	1,3	0,9
Вироби макаронні	1,1	0,9
Чай, кава	0,9	1,2
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	1,0	1,0
Крупи	1,4	1,2
Пиво	1,4	1,0
Інші продовольчі товари	0,6	1,1
Всього	1,1	1,0

За даними табл. 2.4 можна зробити висновок, що коефіцієнт співвідношення темпів зростання товарних запасів та темпів зростання товарообороту впродовж двох років мав значення близьке до 1: в 2017 році становив 1,1, а в 2018 році становив 1, що свідчить про те, що темп росту товарних запасів відповідав, темпу росту товарообороту, що оцінюється позитивно, оскільки підприємство роздрібної торгівлі за такої ситуації забезпечує формування достатнього обсягу товарних запасів. Таким чином,

узагальнюючи проведену аналітичну роботу, можна зробити висновок, що управління запасами на підприємстві здійснюється з урахуванням обсягів реалізації товарів.

2.2. Дослідження факторів, що впливають на обсяги товарних запасів підприємства

Управління діяльністю підприємства торгівлі охоплює широкий спектр питань, в яких особлива роль належить системі управління товарними запасами. Головною метою управління товарними запасами є підвищення ефективності формування та підтримання їх оптимального обсягу для забезпечення стабільної роботи підприємства і мінімізації суми вкладених коштів у товарні запаси. Одним із завдань, що сприяють досягненню вказаної мети є аналіз та визначення факторів, які вплинули на динаміку товарних запасів [42].

Ефективність управління товарними запасами підприємства обумовлюються багатьма чинниками – як зовнішніми, що не залежать від діяльності підприємства, так і внутрішніми, на які підприємство може та повинно активно впливати. До зовнішніх чинників належать: загальний стан економічної ситуації в країні та регіоні, особливості та нестабільність податкового законодавства, умови надання кредитів та процентні ставки, наявність цільового фінансування. Однак не меншу роль відіграють внутрішні чинники, які підприємство має активно використовувати з метою підвищення ефективності використання оборотних коштів. Внутрішніми чинниками ефективності управління товарними запасами є наступні: налагоджена система обліку та своєчасне документування операцій з придбання та вибуття запасів; оптимальні умови зберігання товарних запасів на підприємстві; надійне коло постачальників та ринків збуту. В ситуації, яка склалася в країні, цей чинник є одним з найбільш вагомих, адже він забезпечує ефективну діяльність підприємства й, виходячи із цього, ефективно управління товарними запасами

шляхом забезпечення їх оптимальної оборотності [35].

Прискорення оборотності товарних запасів веде до відносного вивільнення коштів з обороту, а сповільнення оборотності вимагає додаткового залучення коштів в оборот.

Серед факторів, що впливають на динаміку товарних запасів слід визначити зміну обсягу товарообороту та зміну періоду оборотності.

Для факторного аналізу було використано метод ланцюгових підстановок. Результати розрахунків впливу факторів на зміну обсягу товарних запасів наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Результати розрахунку впливу факторів на зміну обсягу товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» в 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Ланцюговий абсолютний приріст	
				2017 рік	2018 рік
1. Середній обсяг товарних запасів, тис.грн.	5936,9	6332,5	6510,3	395,60	177,80
2. Товарооборот, тис.грн.	197620,0	200394,0	201038,0	2774,00	644,00
3. Період обороту товарних запасів, дні	11,0	11,5	11,8	0,57	0,29
4. Зміна товарних запасів за рахунок зміни:					
4.1. обсягу товарообороту	x	x	x	83,34	20,35
4.2. періоду обороту товарних запасів	x	x	x	312,26	157,45

Для виявлення зміни обсягу товарних запасів залежно від обсягу товарообороту, періоду обороту запасів та кількісної оцінки впливу цих факторів можна використати наступні моделі:

$$\Delta TЗ(\Delta TОоднод) = (TОоднод_2 - TОоднод_1) \times ПО_{TЗ1} \quad (2.1.)$$

$$\Delta TЗ(\Delta ПО_{TЗ}) = (ПО_{TЗ2} - ПО_{TЗ1}) \times TОоднод_2 \quad (2.2.)$$

де $\Delta TЗ(\Delta TОоднод)$ - зміна обсягу товарних запасів за рахунок зміни одноденного товарообороту;

$\Delta TЗ(\Delta ПО_{ТЗ})$ - зміна обсягу товарних запасів за рахунок зміни періоду обороту товарних запасів;

$ТО_{однод_1}, ТО_{однод_2}$ - обсяг одноденного товарообороту відповідно в базисному періоді та періоді, що аналізується, тис. грн.;

$ПО_{ТЗ1}, ПО_{ТЗ2}$ - період обороту товарних запасів відповідно в базисному періоді та періоді, що аналізується, днів.

За даними табл. 2.5 можна побачити, що зростання товарних запасів в 2017 році порівняно з 2016 роком на 395,6 тис. грн. відбулося за рахунок впливу наступних факторів:

- збільшення періоду обороту товарних запасів на 0,57 дня спричинило збільшення обсягу товарних запасів на 312,26 тис. грн.
- зростання обсягу товарообороту на 2774 тис. грн. спричинило зростання обсягу товарних запасів на 312,26 тис. грн;

За даними табл. 2.5 можна побачити, що зростання товарних запасів в 2018 році порівняно з 2017 роком на 177,8 тис. грн. відбулося за рахунок впливу наступних факторів:

- зростання обсягу товарообороту на 644 тис. грн. спричинило зростання обсягу товарних запасів на 20,35 тис. грн;
- зростання періоду обороту товарних запасів на 0,29 дня спричинило зростання обсягу товарних запасів на 157,45 тис. грн.

Врахування впливу окремих факторів є необхідним при визначенні планових розмірів запасів та для розроблення конкретних пропозицій стосовно напрямків підвищення ефективності управління товарними запасами.

В умовах ринку прийняття управлінських рішень по різноманітних аспектах діяльності підприємства торгівлі, в тому числі і з питань формування товарних запасів, неможливе без врахування сукупності факторів, що на них впливають. Фактори впливу на управління запасами - це обставини або умови, що здійснюють вплив на процес управління товарними запасами забезпечуючи їх формування, розподіл та використання.

Наступним напрямом аналізу є визначення впливу обсягу товарних запасів та обсягу товарообороту підприємства на коефіцієнт оборотності

товарних запасів.

Результати розрахунків впливу обсягу товарних запасів та обсягу товарообороту підприємства на коефіцієнт оборотності товарних запасів наведені в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Результати розрахунку впливу факторів на коефіцієнт оборотності товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» в 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Ланцюговий абсолютний приріст	
				2017 рік	2018 рік
1. Середній обсяг товарних запасів, тис.грн.	5936,9	6332,5	6510,3	395,6	177,8
2. Товарооборот, тис.грн.	197620,0	200394,0	201038,0	2774,0	644,0
3. Коефіцієнт оборотності товарних запасів, рази	33,3	31,6	30,9	-1,6	-0,8
4. Зміна коефіцієнту оборотності товарних запасів за рахунок зміни:					
4.1. обсягу товарообороту, рази	x	x	x	0,5	0,1
4.2. обсягу середніх товарних запасів, рази	x	x	x	-2,1	-0,9

Для факторного аналізу було використано метод ланцюгових підстановок. Для виявлення зміни оборотності товарних запасів залежно від обсягу товарообороту, розміру середніх запасів та кількісної оцінки впливу цих факторів можна використати наступні моделі:

$$\Delta KO_{T3}(\Delta TO) = \frac{\Delta TO}{T3_1} \quad (2.3.)$$

$$\Delta KO_{T3}(\Delta T3) = \frac{TO_2}{T3_2} - \frac{TO_2}{T3_1}, \quad (2.4.)$$

де $\Delta KO_{T3}(\Delta TO)$ - зміна оборотності товарних запасів за рахунок зміни обсягу товарообороту ;

$\Delta KO_{T3}(\Delta T3)$ - зміна оборотності товарних запасів за рахунок зміни обсягу середніх товарних запасів;

$TЗ_2, TЗ_1$ - середні товарні запаси відповідно в базисному періоді та періоді, що аналізується, тис. грн.

TO_1, TO_2 - товарооборот в базисному періоді та періоді, що аналізується, тис.грн.

У 2017 році порівняно з 2016 роком зменшення коефіцієнту оборотності товарних запасів на 1,6 обертів відбулося за рахунок впливу наступних факторів:

- зростання обсягу товарних запасів на 395,6 тис. грн. привело до зменшення коефіцієнту оборотності на 2,1 обертів;
- зростання товарообороту підприємства на 2774 тис. грн. привело до зростання коефіцієнту оборотності на 0,5 обертів.

За даними табл. 2.6 в 2018 році порівняно з 2017 роком зменшення коефіцієнту оборотності товарних запасів на 0,8 обертів відбулося за рахунок впливу наступних факторів:

- зростання товарообороту підприємства на 644 тис. грн. привело до зростання коефіцієнту оборотності на 0,1 обертів;
- зростання обсягу товарних запасів на 177,8 тис. грн. привело до зменшення коефіцієнту оборотності на 0,9 обертів.

Наступним етапом аналізу є визначення впливу факторів на рентабельність товарних запасів підприємства. Результати розрахунків впливу рентабельності товарообороту та коефіцієнту оборотності товарних запасів на рентабельність товарних запасів наведені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Результати розрахунку впливу факторів на рентабельність товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» в 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Ланцюговий абсолютний приріст
-----------	----------	----------	----------	-------------------------------

				2017 рік	2018 рік
1. Середній обсяг товарних запасів, тис.грн.	5936,9	6332,5	6510,3	395,6	177,8
2. Товарооборот, тис.грн.	197620,0	200394,0	201038,0	2774,0	644,0
2. Чистий прибуток, тис.грн.	1811,0	1883,0	2075,0	72,0	192,0
3. Коефіцієнт оборотності запасів, разів	33,29	31,65	30,88	-1,6	-0,8
4. Рентабельність товарообороту, %	0,92	0,94	1,03	0,0	0,1
5. Рентабельність товарних запасів, %	30,50	29,74	31,87	-0,8	2,1
4. Зміна рентабельності товарних запасів за рахунок зміни:					
4.1. рентабельності товарообороту, %	x	x	x	0,8	2,9
4.2. коефіцієнту оборотності запасів,	x	x	x	-1,5	-0,8

Для виявлення зміни рентабельності товарних запасів залежно від рентабельності товарообороту, коефіцієнту оборотності запасів та кількісної оцінки впливу цих факторів можна використати наступні моделі:

$$\Delta P_{ТЗ}(\Delta PTO) = (PTO_2 - PTO_1) \times KO_1$$

$$(2.5.)$$

$$\Delta P_{ТЗ}(\Delta KO) = (KO_2 - KO_1) \times PTO_2, \quad (2.6.)$$

де $\Delta P_{ТЗ}(\Delta PTO)$ - зміна рентабельності товарних запасів за рахунок зміни рентабельності товарообороту;

$\Delta P_{ТЗ}(\Delta KO)$ - зміна рентабельності товарних запасів за рахунок зміни коефіцієнту оборотності запасів;

KO_1, KO_2 - коефіцієнт оборотності товарних запасів відповідно в базисному періоді та періоді, що аналізується, обертів;

PTO_1, PTO_2 - рентабельність товарообороту в базисному періоді та періоді, що аналізується, %.

У 2017 році порівняно з 2016 роком зменшення коефіцієнту рентабельності товарних запасів на 0,8% відбулося за рахунок впливу

наступних факторів:

- збільшення рентабельності товарообороту на 0,02% призвело до збільшення коефіцієнту рентабельності товарних запасів на 0,8%;
- зниження коефіцієнту оборотності товарних запасів на 1,6 обертів привело до зменшення коефіцієнту рентабельності товарних запасів на 1,5%.

За даними табл. 2.7 в 2018 році порівняно з 2017 роком зростання рентабельності товарних запасів на 2,1% відбулося за рахунок впливу наступних факторів:

- зростання рентабельності товарообороту підприємства на 0,1% привело до зростання рентабельності товарних запасів на 2,9%;
- зменшення коефіцієнту оборотності товарних запасів на 0,8 обертів привело до зниження рентабельності товарних запасів на 0,8%.

На стан та динаміку товарних запасів впливають фактори, які необхідно вивчати в процесі аналізу. Аналіз необхідно проводити для того, щоб забезпечити раціональне формування та використання запасів. Дослідження впливу окремих факторів дозволяє також виявити можливості удосконалення управління товарними запасами, визначити резерви покращання постачання товарів та скорочення витрат по утриманню запасів.

Узагальнюючи проведений факторний аналіз слід відзначити, що на обсяг товарних запасів має значний вплив, як обсяг товарообороту (в цілому та за окремими групами), так і період обороту товарних запасів.

2.3. Оцінка ефективності управління товарними запасами підприємства

Критерієм ефективності управління товарними запасами є організація безперервної торгівлі усіма різновидами товарів (в межах встановленого

асортиментного переліку та обсягу запасів, що не перевищує встановлені нормативи) при мінімальних витратах на їх зберігання, транспортування та продаж при високому рівні культури обслуговування. Для оцінки ефективності формування товарних запасів на підприємстві необхідно використовувати систему порівняння фактичних товарних запасів на із встановленими нормативами товарних запасів на підприємстві. Ефективність роботи з формування, використання та розміщення товарних запасів оцінюється на базі використання часткових та узагальнюючого показників ефективності.

Розміри товарних запасів пов'язані із швидкістю обертання товарів. При незмінному обсязі товарообороту прискорення обігу товарів приводить до зниження товарних запасів і навпаки – уповільнення оборотності потребує більшої маси товарів.

Ефективне управління товарними запасами вимагає дослідження аналізу оборотності товарів по групах товарів, аналізу динаміки показників оборотності товарів в цілому по підприємству та по окремим групам, а також вивчення факторів, що визначають зміни в оборотності товарних запасів.

Окремі види оборотних активів, до яких належать і товарні запаси, мають різну швидкість обертання.

Аналіз швидкості обороту товарних запасів підприємства здійснено в розрізі окремих товарних груп. Швидкість обороту товарних запасів наведена в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Динаміка показників швидкості обороту товарних запасів ТОВ
«Фірма Дарницький гастроном» за 2016-2018 рр.**

Товарні групи	Коефіцієнт оборотності, обертів			Ланцюговий абсолютний приріст	
	2016р.	2017р.	2018р.		
Овочі	112,1	80,2	85,5	-31,9	5,3
Борошно	58,4	45,9	41,4	-12,5	-4,5
Олії рослинні	18,6	16,1	14,1	-2,6	-2,0
Яйця	111,4	128,6	145,6	17,1	17,1
Риба і морепродукти харчові	27,0	33,8	30,9	6,8	-2,9
Напої безалкогольні	40,6	37,3	36,3	-3,3	-0,9
Сіль	26,1	20,4	26,6	-5,7	6,2
Вироби хлібобулочні	333,7	303,0	299,1	-30,7	-3,9
Вироби тютюнові	36,3	26,1	26,4	-10,2	0,3
Вина ігристі	7,6	6,1	7,5	-1,4	1,3
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	35,6	34,6	34,2	-0,9	-0,4
Цукор	75,8	62,6	57,0	-13,2	-5,7
Молоко та продукти молочні	97,0	96,1	101,3	-0,9	5,2
Води мінеральні	31,2	29,3	32,1	-1,9	2,7
Горілка та вироби лікєро-горілочні	13,9	12,2	12,3	-1,7	0,1
Вина	9,8	11,5	11,0	1,7	-0,5
Вироби борошняні кондитерські	89,8	84,7	82,7	-5,2	-2,0
Маргарин	31,6	51,9	36,6	20,3	-15,3
Масло вершкове	50,9	39,8	44,7	-11,1	4,9
Вироби макаронні	14,4	13,0	14,1	-1,4	1,1
Чай, кава	10,0	11,6	9,9	1,6	-1,7
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	63,5	66,3	63,2	2,8	-3,1
Крупи	38,5	26,6	21,8	-11,9	-4,8
Пиво	22,2	16,3	16,0	-5,8	-0,3
Інші продовольчі товари	29,8	52,4	48,6	22,6	-3,8
Всього	33,3	31,6	30,9	-1,6	-0,8

Аналіз товарних запасів має ціллю виявити основні закономірності їх розвитку, оцінити співвідношення, що склалися між зміненнями запасів та товарооборотом, визначити забезпеченість товарообороту товарною масою.

Вагомими аналітичними показниками, що дозволяють зробити висновки про ефективність прийнятих управлінських рішень в царині управління

формуванням та використанням товарних запасів на досліджуваному підприємстві роздрібної торгівлі є показники оборотності.

За даними табл. 2.8 можна зробити висновок, що оборотність товарних запасів в разях впродовж досліджуваного періоду залишається майже незмінною. У 2016 році оборотність товарних запасів підприємства становила 33,3 обертів на рік. В 2017 році оборотність товарних запасів досліджуваного підприємства становила 31,6 обертів на рік. В 2018 році оборотність товарних запасів зменшилась і становила 30,9 обертів на рік. В цілому впродовж досліджуваного періоду – коефіцієнт оборотності зменшився на 2,4 оберта. Дані про період обороту товарних запасів підприємства наведені в табл.2.9.

Таблиця 2.9

**Динаміка періоду обороту товарних запасів підприємства ТОВ
«Фірма Дарницький гастроном» у 2016-2018 рр.**

Товарні групи 1	Період обороту, днів			Ланцюговий абсолютний приріст	
	2016р.	2017р.	2018р.	2017р з 2016р	2018р з 2017р
	2	3	4	5	6
Овочі та фрукти	3,3	4,5	4,3	1,3	-0,3
Борошно	6,2	8,0	8,8	1,7	0,9
Олії рослинні	19,6	22,7	25,9	3,1	3,2
Яйця	3,3	2,8	2,5	-0,4	-0,3
Риба і морепродукти харчові	13,5	10,8	11,8	-2,7	1,0
Напої безалкогольні	9,0	9,8	10,0	0,8	0,3
Сіль	14,0	17,9	13,7	3,9	-4,1
Вироби хлібобулочні	1,1	1,2	1,2	0,1	0,0
Вироби тютюнові	10,1	14,0	13,8	3,9	-0,2
Вина ігристі	48,1	59,4	48,7	11,2	-10,7
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	10,3	10,5	10,7	0,3	0,1
Цукор	4,8	5,8	6,4	1,0	0,6
Молоко та продукти молочні	3,8	3,8	3,6	0,0	-0,2
Води мінеральні	11,7	12,4	11,4	0,7	-1,1
Горілка та вироби лікєро-горілчані	26,2	29,9	29,7	3,7	-0,2
Вина	37,1	31,7	33,1	-5,4	1,4

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6
Вироби борошняні кондитерські	4,1	4,3	4,4	0,2	0,1
Маргарин	11,6	7,0	10,0	-4,5	2,9
Масло вершкове	7,2	9,2	8,2	2,0	-1,0
Вироби макаронні	25,3	28,1	25,8	2,7	-2,3
Чай, кава	36,6	31,5	36,9	-5,2	5,4
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	5,7	5,5	5,8	-0,2	0,3
Крупи	9,5	13,7	16,8	4,2	3,1
Пиво	16,5	22,4	22,8	5,9	0,4
Інші продовольчі товари	12,3	7,0	7,5	-5,3	0,5
Всього	11,0	11,5	11,8	0,5	0,3

За даними табл. 2.9 можна зробити висновок, що період обороту товарних запасів досліджуваного підприємства впродовж 2016-2018 рр. залишився майже незмінним. У 2016 році період обороту запасів становив 11 днів. В 2017 році період обороту товарних запасів збільшився на 0,5 днів і становив 11,5 днів, а в 2018 році період обороту збільшився на 0,3 дня і становив 11,8 днів.

Узагальнюючу оцінку ефективності управління товарними запасами можна здійснити за допомогою розрахунку інтегрального показника ефективності формування та використання товарних запасів. Зростання інтегрального показника впродовж досліджуваного періоду свідчить про зростання ефективності формування та використання товарних запасів підприємства торгівлі.

Проте, при формуванні аналітичних висновків на основі значень цього показника необхідно враховувати внесок динаміки двох його ключових складових: темпу зміни коефіцієнту оборотності товарних запасів та темпу зміни рентабельності товарних запасів. Розрахунок інтегрального показника ефективності формування та використання товарних запасів наведено в табл.2.10. За даними табл. 2.10 можна дійти висновку про збільшення значення інтегрального показника ефективності формування та використання товарних запасів: його значення збільшилось з 0,96 у 2017 році до 1,02 у 2018 році.

Таблиця 2.10

Розрахунок інтегрального показника ефективності управління формуванням та використанням товарних запасів за 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Чистий прибуток, тис.грн.	1811,00	1883,00	2075,00
Товарооборот, тис.грн.	197620,00	200394,00	201038,00
Ланцюговий темп зміни, %		101,40	100,32
Товарні запаси, тис.грн.	5936,90	6332,50	6510,30
Ланцюговий темп зміни, %		1,07	102,81
Рентабельність товарних запасів, %	30,50	29,74	31,87
Ланцюговий темп зміни, %		0,97	1,07
Оборотність товарних запасів, %	33,29	31,65	30,88
Ланцюговий темп зміни, %		0,95	0,98
Інтегральний показник ефективності		0,96	1,02

Така тенденція свідчить, що ефективність управління формуванням та використанням товарних запасів підвищилась.

Проведений аналіз товарних запасів виявив наступні тенденції: обсяги товарних запасів та їх структура не мають чітко вираженої тенденції зміни; показники оборотності впродовж досліджуваного періоду залишились майже незмінними.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ПЛАНУВАННЯ ОБСЯГУ ТА СКЛАДУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Важливість планування на підприємстві визначається тим, що воно є необхідною передумовою успішного здійснення господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Для визначення потреби ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» у формуванні товарних запасів використаємо економіко-статистичні методи.

Перевагою методів цієї групи, які визначили популярність їх практичного застосування, є простота та непрацемісткість розрахунків. Однак їх застосування має суттєвий недолік: у встановлений норматив певною мірою переносяться упущення, що раніше мали місце в організації торговельного процесу.

Необхідним етапом при розрахунку планового обсягу товарних запасів є визначення планового обсягу товарообороту. Методом планування товарообороту наступних періодів було обрано економіко-статистичний метод, з вирахуванням середньорічних темпів росту товарообороту і їх використання для обчислення планового обсягу товарообороту на 2019 рік. Плановий товарооборот підприємства наведено в табл.3.1.

Таблиця 3.1

Результати розрахунку планового обсягу товарообороту ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» на 2019 рік з урахуванням середньорічних змін

Товарні групи	Фактичний товарооборот, тис.грн.			Середній темп зміни товарообор оту, %	Товарообо рот плановий на 2019 рік, тис.грн.
	2016 рік	2017 рік	2018 рік		
1	2	3	4	5	6
Овочі	17801,0	17131,0	17704,0	99,73	17655,7
Борошно	952,0	1198,0	1466,0	124,09	1819,2
Олії рослинні	3406,0	3513,0	3608,0	102,92	3713,4
Яйця	2574,0	2661,0	2694,0	102,30	2756,1
Риба і морепродукти харчові	786,0	790,0	797,0	100,70	802,6

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5	6
Напої безалкогольні	2783,0	2951,0	3001,0	103,84	3116,3
Сіль	387,0	396,0	388,0	100,13	388,5
Вироби хлібобулочні	4471,0	4484,0	4516,0	100,50	4538,7
Вироби тютюнові	7979,0	8633,0	8325,0	102,15	8503,6
Вина ігристі	1380,0	1126,0	1438,0	102,08	1467,9
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	13485,0	13410,0	13387,0	99,64	13338,3
Цукор	5641,0	5824,0	5849,0	101,83	5955,9
Молоко та продукти молочні	55902,0	55976,0	55992,0	100,08	56037,1
Води мінеральні	2193,0	2182,0	2251,0	101,31	2280,6
Горілка та вироби лікоро-горілчані	16309,0	16287,0	16490,0	100,55	16581,3
Вина	11037,0	11231,0	11332,0	101,33	11482,4
Вироби борошняні кондитерські	11579,0	11609,0	11624,0	100,19	11646,6
Маргарин	240,0	244,0	249,0	101,86	253,6
Масло вершкове	4132,0	4513,0	4565,0	105,11	4798,2
Вироби макаронні	1476,0	1531,0	1634,0	105,22	1719,2
Чай, кава	4709,0	6244,0	5974,0	112,63	6728,7
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	9214,0	9975,0	9920,0	103,76	10293,0
Крупи	3064,0	3135,0	2416,0	88,80	2145,4
Пиво	6736,0	6750,0	7317,0	104,22	7626,0
Інші продовольчі товари	9384,0	8601,0	8099,0	92,90	7524,1
Всього	197620,0	200394,0	201038,0	100,9	202769,1

За даними табл. 3.1 можна зробити висновок, що в цілому по підприємству обсяг товарообrotу збільшується і у плановому періоді становитиме 1731,1 тис.грн.

Економіко-статистичні методи планування товарних запасів базуються на вивченні рівня товарних запасів, що склався за минулі періоди, з врахуванням впливу окремих факторів на швидкість обігу товарів.

Планування запасів на основі індексного методу. При розрахунку, коригуванні, обґрунтуванні планових показників товарних запасів необхідно правильно оцінити співвідношення товарних запасів і товарообrotу та визначити оптимальну пропорційність між їх динамікою [46]. Результати розрахунку планового обсягу товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» на 2019 рік за індексним методом наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Результати розрахунку планового обсягу товарних запасів
ТОВ «Фірма Дарницький гастроном»
на 2019 рік за індексним методом**

Товарні групи	Коефіцієнт співвідношення товарних запасів та товарообороту			Середній коефіцієнт співвідношення	Товарооброт плановий, тис.грн.	Товарні запаси планові, тис.грн.
	2016 рік	2017 рік	2018 рік			
Овочі	0,01	0,01	0,01	0,01	17655,70	194,62
Борошно	0,02	0,02	0,02	0,02	1819,21	38,22
Олії рослинні	0,05	0,06	0,07	0,06	3713,45	231,18
Яйця	0,01	0,01	0,01	0,01	2756,08	21,70
Риба і морепродукти харчові	0,04	0,03	0,03	0,03	802,56	26,48
Напої безалкогольні	0,02	0,03	0,03	0,03	3116,32	82,07
Сіль	0,04	0,05	0,04	0,04	388,50	16,16
Вироби хлібобулочні	0,00	0,00	0,00	0,00	4538,67	14,59
Вироби тютюнові	0,03	0,04	0,04	0,03	8503,59	293,82
Вина ігристі	0,12	0,14	0,12	0,12	1467,91	209,22
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	0,03	0,03	0,03	0,03	13338,27	383,26
Цукор	0,01	0,02	0,02	0,02	5955,86	92,73
Молоко та продукти молочні	0,01	0,01	0,01	0,01	56037,05	571,32
Води мінеральні	0,03	0,03	0,03	0,03	2280,57	73,99
Горілка та вироби лікеро-горілчані	0,07	0,08	0,08	0,07	16581,25	1299,66
Вина	0,09	0,08	0,08	0,09	11482,44	1067,39
Вироби борошняні кондитерські	0,01	0,01	0,01	0,01	11646,57	136,02
Маргарин	0,03	0,02	0,03	0,03	253,63	6,61
Масло вершкове	0,02	0,02	0,02	0,02	4798,23	107,40
Вироби макаронні	0,06	0,07	0,07	0,07	1719,23	124,35
Чай, кава	0,09	0,08	0,09	0,09	6728,74	644,93
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	0,02	0,01	0,02	0,02	10293,03	159,99
Крупи	0,03	0,04	0,04	0,04	2145,36	78,14
Пиво	0,04	0,06	0,06	0,05	7626,03	428,76
Інші продовольчі товари	0,03	0,02	0,02	0,02	7524,07	183,35
Всього	0,03	0,03	0,03	0,03	202769,1	6355,0

Як свідчать результати проведених розрахунків, за розрахунками на основі індексного методу величина товарних запасів складе на 2019 рік складе 6355 тис.грн.

У практиці управління прийнято вважати найбільш: раціональним співвідношення, при якому темпи росту товарних запасів приблизно відповідають кореню квадратному з темпів росту товарообороту. При цьому, однак, особливу увагу слід звернути на те, щоб розміри запасу були дещо більші від середніх розмірів продажу за відповідний період. Для цього рекомендовано розраховувати коефіцієнти співвідношення товарних запасів та товарообороту [46].

Планування запасів з урахуванням пропорційності коливань рівня запасів коливанням обсягу товарообороту (метод пропорційного відхилення).

В основі даного методу лежить принцип, за яким відхилення фактичного запасу від середнього завжди має бути вдвічі меншим (складати 50%) відхилення товарообороту від середнього його обсягу [46].

Результати розрахунку планового обсягу товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» за методом пропорційного відхилення наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Результати розрахунку планового обсягу товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» на 2019 рік методом пропорційного відхилення, тис.грн.

Товарні групи	Середні товарні запаси	Середній товарооборот	Товарооборот плановий	Товарні запаси планові
1	2	3	4	5
Овочі	193,10	17545,33	17655,70	193,71
Борошно	25,93	1205,33	1819,21	32,54
Олії рослинні	219,20	3509,00	3713,45	225,59
Яйця	20,77	2643,00	2756,08	21,21
Риба і морепродукти харчові	26,10	791,00	802,56	26,29
Напої безалкогольні	76,80	2911,67	3116,32	79,50
Сіль	16,27	390,33	388,50	16,23
Вироби хлібобулочні	14,43	4490,33	4538,67	14,51
Вироби тютюнові	288,60	8312,33	8503,59	291,92

Продовження табл.3.3

1	2	3	4	5
Вина ігристі	185,73	1314,67	1467,91	196,56
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	385,80	13427,33	13338,27	384,52
Цукор	90,03	5771,33	5955,86	91,47
Молоко та продукти молочні	570,50	55956,67	56037,05	570,91
Води мінеральні	71,63	2208,67	2280,57	72,80
Горілка та вироби лікєро-горілочані	1282,97	16362,00	16581,25	1291,56
Вина	1040,90	11200,00	11482,44	1054,02
Вироби борошняні кондитерські	135,53	11604,00	11646,57	135,78
Маргарин	6,37	244,33	253,63	6,49
Масло вершкове	98,93	4403,33	4798,23	103,37
Вироби макаронні	111,90	1547,00	1719,23	118,13
Чай, кава	538,30	5642,33	6728,74	590,12
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	150,77	9703,00	10293,03	155,35
Крупи	102,77	2871,67	2145,36	89,77
Пиво	391,50	6934,33	7626,03	411,03
Інші продовольчі товари	215,27	8694,67	7524,07	200,78
Всього	6259,90	199684,00	202769,11	6308,26

За результатами проведених розрахунків встановлено, що плановий обсяг товарних запасів ТОВ «ФІРМА ДАРНИЦЬКИЙ ГАСТРОНОМна 2019 рік складає 6308,26 тис.грн.

Визначення планового обсягу товарних запасів повинно передбачити найменші розміри товарних запасів, при яких забезпечується безперервність процесу обігу, задоволення попиту населення на товари. Критеріями оптимальності можуть бути такі показники, як рівень сукупних витрат обігу, пов'язаних із доставкою та зберіганням товарів при умові найбільш повного задоволення попиту населення на товари; часобігу товарів при максимальній надійності постачання роздрібної торгівлі, частка неходових та залежалих товарів запасів в згвльному обсязі [27].

Використовуючи коефіцієнт еластичності до товарообороту розрахуємо плановий обсяг товарних запасів на 2019 рік. Коефіцієнт еластичності дає можливість оцінити на скільки відсотків зміниться обсяг товарних запасів підприємства при зміні товарообороту на 1%. Результати розрахунку планового

обсягу товарних запасів підприємства за методом коефіцієнту еластичності до товарообороту наведено в табл. 3.4. За результатами проведених розрахунків встановлено, що плановий обсяг товарних запасів підприємства розрахований за методом еластичності до товарообороту на 2019 рік складає 674,49 тис.грн.

З урахуванням переваг та недоліків використаних методів нормування і планування товарних запасів було встановлено експертним шляхом вагомість використаних методів: індексний метод – 0,4; метод пропорційного відхилення – 0,3; метод на основі коефіцієнта еластичності – 0,3. Узагальнюючим підсумком проведених розрахунків є розрахунок планового обсягу товарних запасів підприємства на 2019 рік як середньозваженого обсягу з урахуванням коректності (вагомості) кожного з використаних методів розрахунку.

Важливим напрямком підвищення ефективності формування товарних запасів є оперативне (поточне) управління ними, що передбачає систематичне проведення роботи щодо спостереження (моніторингу) стану товарних запасів, підтримки їх оптимального розміру. Метою проведення цієї роботи є забезпечення безперервного та ритмічного продажу товарів, зокрема в умовах зміни споживчого попиту, мінімізація сукупних витрат з формування та зберігання запасів, недопущення втрат товарних та фінансових ресурсів підприємства. Основу процесу управління товарними запасами в підприємствах роздрібної торгівлі становить формування їх обсягу та складу, яке має здійснюватись на оптимізаційній основі. Оптимізація формування товарних запасів повинна здійснюватись за такими основними критеріями: забезпечення виконання запланованого обсягу реалізації товарів; забезпечення необхідного рівня якості обслуговування покупців шляхом підтримки стійкості визначеного асортименту реалізованих товарів; забезпечення безперервності операційного процесу підприємства по всіх інтервалах визначеного періоду часу; максимізація прибутку підприємства з реалізації товарів шляхом забезпечення мінімізації поточних витрат на формування та зберігання товарних запасів; мінімізація комерційних ризиків, пов'язаних із формуванням товарних запасів [51].

Таблиця 3.4

Розрахунок планового обсягу товарних запасів на 2019 рік методом коефіцієнта еластичності до товарообороту

Товарні групи	Товарооборот			Товарні запаси			Коефіцієнт еластичності	Темп приросту товарних запасів плановий, %	Товарні запаси планові, тис.грн.
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік			
Овочі	17801,00	17131,00	17704,00	158,80	213,50	207,00	1,14	14,17	236,34
Борошно	952,00	1198,00	1466,00	16,30	26,10	35,40	1,19	47,37	52,17
Олій рослинні	3406,00	3513,00	3608,00	182,90	218,80	255,90	1,15	18,28	302,69
Яйця	2574,00	2661,00	2694,00	23,10	20,70	18,50	0,87	-10,51	16,56
Риба і морепродукти харчові	786,00	790,00	797,00	29,10	23,40	25,80	0,94	-5,84	24,29
Напої безалкогольні	2783,00	2951,00	3001,00	68,60	79,20	82,60	1,06	9,73	90,64
Сіль	387,00	396,00	388,00	14,80	19,40	14,60	0,99	-0,68	14,50
Вироби хлібобулочні	4471,00	4484,00	4516,00	13,40	14,80	15,10	1,06	6,15	16,03
Вироби тютюнові	7979,00	8633,00	8325,00	220,00	330,80	315,00	1,17	19,66	376,92
Вина ігристі	1380,00	1126,00	1438,00	182,00	183,20	192,00	1,01	2,71	197,20
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	13485,00	13410,00	13387,00	379,10	387,10	391,20	1,02	1,58	397,39
Цукор	5641,00	5824,00	5849,00	74,40	93,00	102,70	1,15	17,49	120,66
Молоко та продукти молочні	55902,00	55976,00	55992,00	576,30	582,40	552,80	0,98	-2,06	541,41
Води мінеральні	2193,00	2182,00	2251,00	70,30	74,40	70,20	0,99	-0,07	70,15
Горілка та вироби лікєро-горілки	16309,00	16287,00	16490,00	1170,70	1334,80	1343,40	1,07	7,12	1439,08
Вина	11037,00	11231,00	11332,00	1121,30	973,90	1027,50	0,94	-4,27	983,58
Вироби борошняні кондитерські	11579,00	11609,00	11624,00	128,90	137,10	140,60	1,04	4,44	146,84
Маргарин	240,00	244,00	249,00	7,60	4,70	6,80	0,93	-5,41	6,43
Масло вершкове	4132,00	4513,00	4565,00	81,20	113,40	102,20	1,07	12,19	114,66
Вироби макаронні	1476,00	1531,00	1634,00	102,50	117,70	115,50	1,01	6,15	122,61
Чай, кава	4709,00	6244,00	5974,00	472,50	538,30	604,10	1,00	13,07	683,07
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	9214,00	9975,00	9920,00	145,00	150,40	156,90	1,00	4,02	163,21
Крупи	3064,00	3135,00	2416,00	79,50	117,80	111,00	1,33	18,16	131,16
Пиво	6736,00	6750,00	7317,00	304,00	413,50	457,00	1,18	22,61	560,32
Інші продовольчі товари	9384,00	8601,00	8099,00	315,00	164,20	166,60	0,78	-27,28	121,16
Всього	197620,00	200394,00	201038,00	5936,90	6332,50	6510,30	1,04	4,72	6817,44

Результати розрахунку середньозваженого планового обсягу товарних запасів представлені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Середньозважений плановий обсяг товарних запасів
ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» на 2019 рік**

Товарні групи	Індексний метод	Метод пропорційного відхилення	Метод коефіцієнту еластичності	Середньозважений плановий обсяг товарних запасів
Овочі	194,62	193,71	236,34	206,86
Борошно	38,22	32,54	52,17	40,70
Олії рослинні	231,18	225,59	302,69	250,96
Яйця	21,70	21,21	16,56	20,01
Риба і морепродукти харчові	26,48	26,29	24,29	25,77
Напої безалкогольні	82,07	79,50	90,64	83,87
Сіль	16,16	16,23	14,50	15,68
Вироби хлібобулочні	14,59	14,51	16,03	15,00
Вироби тютюнові	293,82	291,92	376,92	318,18
Вина ігристі	209,22	196,56	197,20	201,82
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	383,26	384,52	397,39	387,88
Цукор	92,73	91,47	120,66	100,73
Молоко та продукти молочні	571,32	570,91	541,41	562,22
Води мінеральні	73,99	72,80	70,15	72,48
Горілка та вироби лікєро-горілочні	1299,66	1291,56	1439,08	1339,06
Вина	1067,39	1054,02	983,58	1038,24
Вироби борошняні кондитерські	136,02	135,78	146,84	139,20
Маргарин	6,61	6,49	6,43	6,52
Масло вершкове	107,40	103,37	114,66	108,37
Вироби макаронні	124,35	118,13	122,61	121,96
Чай, кава	644,93	590,12	683,07	639,93
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	159,99	155,35	163,21	159,56
Крупи	78,14	89,77	131,16	97,54
Пиво	428,76	411,03	560,32	462,91
Інші продовольчі товари	183,35	200,78	121,16	169,92
Всього	6354,98	6308,26	6817,44	6479,70

Отже, середньозважений плановий обсяг товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» на 2019 рік становитиме 6479,7 тис.грн. (табл. 3.5).

Обґрунтування таким чином прогнозних значень обсягів товарних запасів має ряд переваг: використовуються переваги кожного з методів планування, а також певним чином нівелюються недоліки, що притаманні кожному з них. На основі розробленого плану проведемо оцінку ефективності управління товарними запасами та за результатами сформуємо пропозиції, спрямовані на її підвищення. Оцінку ефективності управління товарними запасами в плановому періоді буде за допомогою розрахунку інтегрального показника ефективності формування та використання товарних запасів. Розрахунок інтегрального показника ефективності формування та використання товарних запасів у плановому періоді наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Розрахунок інтегрального показника ефективності управління формуванням та використанням товарних запасів у плановому періоді

Показники	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення
Чистий прибуток, тис.грн.	2075,00	2282,50	207,50
Товарооборот, тис.грн.	201038,00	202769,11	1731,11
Ланцюговий темп зміни, %		100,86	100,86
Товарні запаси, тис.грн.	6510,30	6479,70	-30,60
Ланцюговий темп зміни, %		1,00	1,00
Рентабельність товарних запасів, %	31,87	35,23	3,35
Ланцюговий темп зміни, %		1,11	1,11
Оборотність товарних запасів, %	30,88	31,29	0,41
Ланцюговий темп зміни, %		1,01	1,01
Інтегральний показник ефективності		1,06	1,06

За даними табл. 3.6 можна дійти висновку про збільшення значення інтегрального показника ефективності формування та використання товарних запасів: його значення збільшилось з 1,02 у 2018 році до 1,08 у 2019 році. Така тенденція свідчить, що ефективність управління формуванням та використанням товарних запасів підвищилась.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Необхідність функціонування підприємств торгівлі в умовах конкуренції генерує потенційні можливості максимального задоволення попиту і потреб покупців. Останнє забезпечується безперервністю торгового процесу, і потребує утворення на підприємствах роздрібною торгівлі певного обсягу товарних запасів.

Товарний запас – представляє собою масу товарів, призначену для наступного продажу, що знаходиться в сфері обігу в процесі переміщення результатів виробництва до споживача. В процесі переміщення товарні запаси обігу набувають різних форм. У товарних запасах підприємства торгівлі враховуються запаси всіх товарів, які знаходяться на обліку у підприємства, відображаються на його балансі і відіграють важливу роль в забезпеченні їх щоденної реалізації.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що динаміка товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» протягом досліджуваного періоду не мала чітко вираженої тенденції змін. У 2016 р. обсяг товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» становив 5936,9 тис. грн., у 2017 році обсяг товарних запасів збільшився на 395,6 тис. грн. і становив 6332,5 тис. грн. За даними 2018 року обсяг товарних запасів підприємства становить 6510,3 тис. грн., що на 177,8 тис. грн. більше, ніж в попередньому році.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що в структурі товарних запасів ТОВ «Фірма Дарницький гастроном» значна частка припадає на такі товарні групи як «молоко та продукти молочні» (8,5% у 2018 році), «горілка та вироби лікєро-горілочані» (20,6% у 2018 році), «вина» (15,8 % у 2018 році), «м'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби» (6% у 2018 році), «пиво» (7% у 2018 році).

За досліджуваний період на підприємстві спостерігається збільшення питомої ваги запасів по таким товарним групам як «олії рослинні», «овочі», «вироби тютюнові», «горілка та вироби лікєро-горілочані», «масло вершкове».

Узагальнюючи проведений факторний аналіз, слід відзначити, що на обсяг товарних запасів має значний вплив, як обсяг товарообороту (в цілому та за окремими групами), так і період обороту товарних запасів.

За даними аналізу можна зробити висновок, що оборотність товарних запасів в разях впродовж досліджуваного періоду залишається майже незмінною. У 2016 році оборотність товарних запасів підприємства становила 33,3 обертів на рік. В 2017 році оборотність товарних запасів досліджуваного підприємства становила 31,6 обертів на рік. В 2018 році оборотність товарних запасів зменшилась і становила 30,9 обертів на рік. В цілому впродовж досліджуваного періоду – коефіцієнт оборотності зменшився на 2,4 оберта.

У 2016 році період обороту запасів становив 11 днів. В 2017 році період обороту товарних запасів збільшився на 0,5 днів і становив 11,5 днів, а в 2018 році період обороту збільшився на 0,3 дня і становив 11,8 днів.

Узагальнюючу оцінку ефективності управління товарними запасами можна здійснити за допомогою розрахунку інтегрального показника ефективності формування та використання товарних запасів. Зростання інтегрального показника впродовж досліджуваного періоду свідчить про зростання ефективності формування та використання товарних запасів підприємства торгівлі. На підприємстві спостерігається збільшення значення інтегрального показника ефективності формування та використання товарних запасів: його значення збільшилось з 0,96 у 2017 році до 1,02 у 2018 році.

Проведений аналіз товарних запасів виявив наступні тенденції: обсяги товарних запасів та їх структура не мають чітко вираженої тенденції зміни; показники оборотності впродовж досліджуваного періоду залишились майже незмінними.

Для визначення потреби у формуванні товарних запасів підприємства було застосовано економіко-статистичні методи розрахунку. Економіко-статистичні методи планування товарних запасів базуються на вивченні рівня товарних запасів, що склався за минулі періоди, з врахуванням впливу окремих факторів на швидкість обігу товарів.

Встановлене співвідношення між обсягами товарообороту та середніх товарних запасів на підприємстві дозволило визначити плановий обсяг товарних запасів із застосуванням індексного методу по підприємству в цілому на 2019 рік 6355,0 тис.грн. За результатами проведених розрахунків методом пропорційного відхилення встановлено, що плановий обсяг товарних запасів підприємства на 2019 рік складає 6308,26 тис.грн. За результатами проведених розрахунків встановлено, що плановий обсяг товарних запасів підприємства розрахований за методом еластичності до товарообороту на 2019 рік складає 6817,44 тис.грн.

З урахуванням переваг та недоліків використаних методів нормування і планування товарних запасів було встановлено експертним шляхом вагомість використаних методів: індексний метод – 0,4, метод пропорційного відхилення – 0,3, метод на основі коефіцієнта еластичності – 0,3. Узагальнюючим підсумком проведених розрахунків є розрахунок планового обсягу товарних запасів підприємства на 2018 рік як середньозваженого обсягу з урахуванням коректності (вагомості) кожного з використаних методів розрахунку. За результатами проведених розрахунків можна зробити висновок, що для досліджуваного підприємства оптимальним є формування товарних запасів на 2019 рік у сумі 6479,70 тис.грн.

Важливим напрямком підвищення ефективності формування товарних запасів є оперативне (поточне) управління ними, що передбачає систематичне проведення роботи щодо спостереження (моніторингу) стану товарних запасів, підтримки їх оптимального розміру, своєчасного поповнення та підтримки товарних запасів на рівні встановленого нормативу. Метою проведення цієї роботи є забезпечення безперервного та ритмічного продажу товарів, зокрема в умовах зміни споживчого попиту, мінімізація сукупних витрат з формування та зберігання запасів, недопущення втрат товарних та фінансових ресурсів підприємства. Застосування методу техніко-економічних розрахунків дозволяє визначити оптимальні розміри товарних запасів для забезпечення планового обсягу товарообороту у визначених умовах, місці та часі, створення потрібних

матеріальних передумов для ритмічного та безперебійного продажу товарів при найменших витратах щодо їх формування, зберігання, регулювання.

У плановому періоді спостерігається збільшення значення інтегрального показника ефективності формування та використання товарних запасів: його значення збільшилось з 1,02 у 2018 році до 1,08 у 2019 році. Така тенденція свідчить, що ефективність управління формуванням та використанням товарних запасів підвищилась.

Важливим напрямком підвищення ефективності формування товарних запасів є оперативне (поточне) управління ними, що передбачає систематичне проведення роботи щодо спостереження (моніторингу) стану товарних запасів, підтримки їх оптимального розміру, своєчасного поповнення та підтримки товарних запасів на рівні встановленого нормативу.

Метою проведення цієї роботи є забезпечення безперервного та ритмічного продажу товарів, зокрема в умовах зміни споживчого попиту, мінімізація сукупних витрат з формування та зберігання запасів, недопущення втрат товарних та фінансових ресурсів підприємства.

З урахуванням мети підприємства – мінімізувати товарні запаси – слід розробити такі графіки поставок товарів, які б дали змогу мінімізувати сукупні витрати на замовлення та зберігання товару і при тому забезпечити необхідними товарними ресурсами процес реалізації. Впровадження вказаних заходів позитивно вплине на розвиток досліджуваного підприємства підвищить його конкурентоспроможність і дасть змогу краще задовольняти попит населення на споживчі товари.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безгінова Л.І. Концептуальна модель управління товарними запасами на підприємствах роздрібно́ї торгівлі / Л. І. Безгінова, К.С. Олініченко // БІЗНЕС-ІНФОРМ. – 2015. – № 9. – С.224-229
2. Бланк И. А. Торговый менеджмент / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
3. Бланк І. О. Управління торговельним підприємством. Підручник. / І.О. Бланк. – М.: «Тандем», 1998. – 416 с.
4. Богацька Н.М. Управління товарними запасами в роздрібних торговельних підприємствах: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.05 / Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К., 2006. –20с
5. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посіб. / І.М. Бойчик. –2-е вид., доп., перероб. – К. : Атіка, 2014. – 528 с.
6. Буратчук Н.Ю. Визначення галузевої відповідності інструментів контролінгу запасів / Н.Ю. Буратчук // Економіка: реалії часу. – 2015. – №3 (13). – С. 209–217.
7. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік в торгівлі : підручник / Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Малюга. – Житомир : ПП "Рута", 2012. – 576 с.
8. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. / За ред. Р.Л. Хом'яка. – Львів: НУ "Львівська політехніка", 2015. – 728 с.
9. Василевський М. Економіка логістичних систем / М. Василевський, І. Білик, О. Дейнега, М. Довба, О. Костюк, Є. Крикавський, С. Кубів, С. Леонова, П. Малолепші, О. Мних, С. Нікшич, І. Петецький, О. Попко, І. Рикованова, Н. Савіна, Л. Сопільник, Н. Чернописька, Л. Юрченко, Л. Якимишин, Л. Янковська [За наук. ред. Є. Крикавського та С. Кубіва] - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 596 с.
10. Власова Н. О., Пономарьова Ю. В. Формування ефективної закупівельної політики підприємств роздрібно́ї торгівлі. — Х., 2008. — 144 с.

11. Внутрішня торгівлі в Україні : економічні умови ефективного розвитку: монографія / А.А.Мазаракі, І.О.Бланк, Л.О.Лігоненко та ін. За заг. наук. ред. А.А.Мазаракі. – К. : КНТЕУ, 2006. – 195 с.
12. Волошина В.В. Формування поточного і страхового рівня запасів як складова управління операційними витратами / В.В. Волошина // Український журнал прикладної економіки. – 2017. – Том 1. – № 1. – С. 22 – 28.
13. Воронко Р.М. Класифікація товарних запасів на підприємствах роздрібною торгівлі [Електронний ресурс] / Р.М. Воронко, В.О. Грезенталь. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/22_7/164_Wor.pdf
14. Воскобаєва О.С. Проблеми формування товарних запасів на торговельному підприємстві в умовах нестабільності / О.С. Воскобаєва, Л.В. Фролова // Торгівля і ринок України. – 2009. – № 27. – С. 35–40.
15. Голошубова Н.О. Організація торгівлі / Н.О. Голошубова. – К. : Книга, 2009. – 560 с.
16. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності : навч. посіб. / Б.В. Гринів. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
17. Інструкція про облік роздрібного товарообігу і товарних запасів: зареєстрована Міністерством юстиції України від 28.01.97 р., № 13/1817. – К. : Міністерство статистики України, 1997. – 235 с.
18. Касьян В.В. Оперативне управління запасами як можливість для створення регулярного менеджменту / В.В. Касьян // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2017. – Випуск 14. Частина 2. – С. 72 – 75.
19. Клименко С. Фінансово-аналітичне моделювання стану виробничих запасів підприємства / С. Клименко, О. Задорожний // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки. – 2018. – № 1 (6). – С. 57 – 60.
20. Ковальчук О.Є., Колесник Р.В. Особливості ефективного управління товарними запасами торговельного підприємства [Електронний ресурс] /

О.Є Ковальчук, Р.В. Колесник. – Режим доступу : // http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Economics/10_95592.doc.htm

21. Крикавський Є.В. Логістичне управління : навч. посіб. / Є.В. Крикавський. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2010. – 683 с.
22. Круглова О.А. Ефективність управління товарними запасами у підприємствах роздрібної торгівлі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.05 «Економіка торгівлі та послуг» / О.А. Круглова. – Х. : ХДАТОХ, 2012. – 17 с.
23. Куцик П.О. Діяльність торговельних підприємств у конкурентному середовищі: контрольно-аналітичне забезпечення системи управління: монографія / П.О. Куцик, Л.Г. Медвідь, В.О. Шевчук, Д.О. Хариневич-Яворська – Чернівці: Технодрук, 2017. – 370 с.
24. Кушніренко О.С. Моделювання управління складськими запасами / О.С. Кушніренко, Н.В. Ралле // Вісник КНУТД. Серія: Економічні науки. – 2018. – № 2 (85). – С. 69 – 73.
25. Лігоненко Л.О. Економіка торговельного підприємства: методика розв'язання практичних завдань / Л.О. Лігоненко, І.В. Височин. – К. : Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2010. – 456 с.
26. Лучко М.Р. Облік комерційної діяльності : підручник / М.Р. Лучко, О.В. Адамик. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2014. – 441 с.
27. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства : підручник / А.А. Мазаракі, Н.М. Ушакова, Л.О. Лігоненко. – К. : Вид-во "Хрещатик", 1999. – 800 с.
28. Макаренко И.В. ABC-XYZ-анализ как инструмент оптимизации производственных запасов в организации / И.В. Макаренко // Экономика и управление. – 2015. – № 7. – С.178–184.
29. Марцин В.С. Економіка торгівлі : підручник / В.С. Марцин. – К. : Вид-во "Знання", 2008. – 603 с.
30. Масюк І.І. Основні методи управління товарними запасами торговельних підприємств споживчої кооперації України [Електронний ресурс] / І.І.

Масюк. – Режим доступу : http://virt.lac.lviv.ua/file.php/1/naukovi_pratsi/masjuk/10.pdf

31. Мельник О.Г. Проблеми планування товарних запасів / О.Г. Мельник, М.Я. Нагірна // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2016. – Вип. 22.4. – С.252–263
32. Мізюк Б.М. Сучасна логістика: моделювання інформаційних потоків у торговельних мережах / Б.М. Мізюк, Н.І. Бойко – Львів: Львів. комерц. акад., 2015. – 205 с.
33. Міценко Н.Г. Проблеми управління товарними запасами торговельних підприємств / Н.Г. Міценко, Н.Б. Миколів // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 21.3. – С. 313–317.
34. Міщук І.П., Рижкова О.В. Формування ефективної політики управління запасами торговельного підприємства / І.П. Міщук, О.В. Рижкова // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2014. – Вип. 22.3. – С. 297–302.
35. Мороз О.В. Системні фактори ефективності логістичної концепції постачання на підприємствах / О.В. Мороз, О.В. Музика – Вінниця : УШВЕРСУМ-Вінниця, 2009. – 165 с.
36. Огієнко С.О. Логістика / С.О. Огієнко, І.П. Дзьобко. – Харків. : Вид. ХНЕУ, 2015. – 96 с.
37. Окландер М.А. Логістика: підручник / М.А. Окландер – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 346 с.
38. Олініченко К.С. Управління товарними запасами підприємств роздрібної торгівлі : монографія / К. С. Олініченко. – Х.: Видавництво Іванченка І. С. 2017. – 211 с.
39. Олініченко К.С. Порядок формування товарних запасів торговельного підприємства [Електронний ресурс] / К.С. Олініченко. – Режим доступу : [trade.donduet.dn.ua / dawn load /2012/33/Olenich.pdf](http://trade.donduet.dn.ua/download/2012/33/Olenich.pdf)

40. Основные модели управления запасами [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.startlogistic.ru/upravlenie-zapasami/22-osnovnye-modeli-upravleniya-zapasami.html>
41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» : [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/I_doc2.nsf./link1/SH000099/html.
42. Ромащенко О.С. Сучасні технології управління товарними запасами торговельного підприємства / О.С. Ромащенко // «Економіка. Менеджмент. Бізнес». – 2017. – № 3 (21). С. 57-63.
43. Свідерський Є.І. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посібн. / Є.І. Свідерський. – К. : Вид-во КНЕУ, 2013. – 233 с.
44. Стахів О.А. Дослідження стану управління товарними запасами підприємства роздрібної торгівлі / О.А. Стахів // Вісник НУВГП. – 2018. – № 1 (81). – С. 70 – 77.
45. Столярчук Г.В. Оцінка ефективності товароруку на підприємствах роздрібної торгівлі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец.08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Г.В. Столярчук. – Х., 2009. – 20с.
46. Тараненко Ю.В. Моделі управління запасами на торговельних підприємствах / Ю.В. Тараненко // Агросвіт. – 2018. – №3. – с.40 – 44.
47. Тупчий В. А. Теоретичне застосування основних методів нормування товарних запасів / В.А. Тупчий // Научно-технический сборник. Коммунальное хозяйство городов. – 2015. – № 56. – С.58–64.
48. Федак Л.М. Фактори впливу на управління запасами: сутність та їх класифікація [Електронний ресурс] / Л.М. Федак. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/logtp/2012_2/204.pdf
49. Чаплінська А.А. Взаємозв'язок понять «товар» і «товарні запаси» та їх місце у системі управління діяльністю торговельного підприємства [Електронний ресурс] / А.А. Чаплінська. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchetei/2011_2/NV-2011-V2_18.pdf

50. Щеглов О.П. Проблеми обліку та управління товарними запасами на підприємствах торгівлі [Електронний ресурс] / О.П. Щеглов. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/21_NNP_2012/Economics/70603.doc.htm
51. Ющенко Н. Порівняльний аналіз програмних продуктів, що реалізують моделі і методи управління постачанням та матеріальними запасами / Н. Ющенко, М. Ворох // Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал. – Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т. – 2017. – № 1 (5). – С. 74 – 87.
52. Яковлев Ю.П. Економіка торгівлі: навч. посіб. / Ю.П. Яковлев. – Херсон: Олді-плюс, 2009. – 356 с.
53. Ящук В.І. Моделювання обсягів замовлень та рівня товарних запасів у торговельних мережах / В.І. Ящук, П.К. Грик // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2015. – Вип. 23.4. – С. 366 – 372.

Додаток А

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Стаття	Код рядка	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	164683	166995	167532
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	135040	136936	137376
Валовий: прибуток	2090	29643	30059	30156
збиток	2095			
Інші операційні доходи	2120	1647	1670	1675
Адміністративні витрати	2130	4941	5010	5026
Витрати на збут	2150	23056	23379	23454
Інші операційні витрати	2180	1647	1670	1675
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1647	1670	1675
збиток	2195			
Дохід від участі в капіталі	2200			
Інші фінансові доходи	2220			
Інші доходи	2240	562	627	855
Фінансові витрати	2250			
Втрати від участі в капіталі	2255			
Інші витрати	2270			
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2209	2296	2530
збиток	2295			
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	398	413	455
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1811	1883	2075
збиток	2355			

Додаток Б

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

АКТИВ	Код рядка	2016	2017	2018
I. Необоротні активи				
Основні засоби	1010	17275,0	15867,2	14125,0
первісна вартість	1011	27810,0	25186,0	20560,0
знос	1012	10535,0	9318,8	6435,0
Інвестиційна нерухомість	1015			
Інші необоротні активи	1090			
Усього за розділом I	1095	17275,0	15867,2	14125,0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	5936,9	6332,5	6510,3
Поточні біологічні активи	1110			
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1457,0	1759,2	2153,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами		296,3	210,4	213,0
з бюджетом	1135	420,5	387,0	392,1
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	1136			
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155			
Поточні фінансові інвестиції	1160			
Гроші та їх еквіваленти	1165	1878,5	1121,3	1408,9
Витрати майбутніх періодів	1170			
Інші оборотні активи	1190			
Усього за розділом II	1195	9989,2	9810,4	10677,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200			
Баланс	1300	27264,2	25677,6	24802,4

Закінчення додатку Б

ПАСИВ	Код рядка	2016,0	2017,0	2018,0
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10000,0	10000,0	10000,0
Капітал у дооцінках	1405			
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1098,0	1123,0	1257,0
Неоплачений капітал	1425			
Вилучений капітал	1430			
Усього за розділом I	1495	11098,0	11123,0	11257,0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600			
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610			
товари, роботи, послуги	1615	14166,0	13147,2	11524,0
розрахунками з бюджетом	1620			
у тому числі з податку на прибуток	1621			
розрахунками зі страхування	1625	54,0	37,0	42,0
розрахунками з оплати праці	1630	270,0	178,0	220,0
за одержаними авансами	1635	50,0	85,0	91,0
із внутрішніх розрахунків	1645	369,0	421,0	387,0
Поточні забезпечення	1660	514,2	387,0	489,0
Доходи майбутніх періодів	1665			
Інші поточні зобов'язання	1690	743,0	299,4	792,4
Усього за розділом III	1695	16166,2	14554,6	13545,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700			
Баланс	1900	27264,2	25677,6	24802,4